

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ВІСНИК

Кам'янець-Подільського національного університету
імені Івана Огієнка

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

ВИПУСК 11

Кам'янець-Подільський
Медобори-2006
2016

УДК 378.4(477.43)(082):33
ББК 74.584(4Укр-4Хме)
В53

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
серія КВ № 14715-3686 ПР від 20.04.2008 р.

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради
Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.
Протокол №4 від 28.04.2016 р.

Редакційна колегія:

- Яцишина І.В.,** доктор економічних наук, професор (голова, науковий редактор), Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка;
- Баженова С.Е.,** доктор історичних наук, професор Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка;
- Лотоцький І.І.,** доктор економічних наук, професор, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка;
- Антонюк В.П.,** доктор економічних наук, професор, головний науковий співробітник Інституту економіки промисловості НАН України, м. Київ;
- Крисанов Д.Ф.,** доктор економічних наук, професор, провідний науковий співробітник ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України», м. Київ;
- Пармаклі Д.М.,** доктор економічних наук, професор Комратського державного університету, м. Комрат, Республіка Молдова;
- Лисак В.Ю.,** кандидат економічних наук, доцент, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка;
- Стрельбіцький П.А.,** кандидат економічних наук, доцент, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка.

Відповідальний редактор: Буторіна В.Б., кандидат економічних наук, старший викладач Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

В53 Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Економічні науки. Випуск 11. – Кам'янець-Подільський: Медобори-2006, 2016.– 488 с.

ISBN 978-617-681-121-3

Вісник містить статті, які відображають результати наукового доробку вітчизняних та зарубіжних вчених. Досліджено окремі аспекти сучасної економічної теорії, інноваційних перетворень економіки, проаналізовано особливості управління людським капіталом, а також проблеми розвитку суб'єктів господарювання різних галузей економіки, зокрема індустрії гостинності.

Для науковців, викладачів, аспірантів, студентів та усіх, хто цікавиться проблемами розвитку сучасної економіки України.

ISBN 978-617-681-121-3

УДК 378.4(477.43)(082):33
ББК 74.584(4Укр-4Хме)

- України. – 2013. – № 10. – С. 4–20.
2. Макуха С.Н. Структурная перестройка внешней торговли Украины – требование времени //Бізнес-Інформ. – 2012. – №1. – с.8-11.
3. Горянская Т.В. Внешняя торговля Украины: состояние и тенденции развития / Т. В. Горянская // Вісник Донецького національного університету, сер.В: Економіка і право, Вип.2, . – 2014. – С. 28-30.
4. Denysiuk Volodymyr. Analysis of economic and exports structure of Ukraine and Serbia as country level indicators of economic development // International Journal of Economics and Law, 2013. Vol. 3, No.7.– P.8-17.
5. Денисюк В.А. Аналіз впливу окремих факторів на конкурентоспроможність регіонів України / В. А.Денисюк // Проблеми науки. – 2013. – № 10. – С. 16-23.
6. Харазішвілі Ю.М. Теоретико-методологічні підходи до визначення внеску науково-технічного прогресу в моделі економічного зростання / Ю.М. Харазішвілі, В.А. Денисюк // Банківська справа. – 2010. – № 6. – С. 6-21.

Summary. *Researched GDP, exports of goods and high-tech components and some indicators of the WEF annual reports as factors of competitiveness of Ukraine's economy, compared with a number of countries. An implementation of a national strategy restructuring of national industry and economy as a whole and to ensure the formation of high-tech and competitive model of economic development.*

Key words: *GDP, high-tech exports, economic competitiveness, institutional environment, productivity, innovation*

УДК 339.13:330

Радченко Л.П.,

к.е.н., доцент

Харківського національного педагогічного університету

імені Г.С. Сковороди,

Шиловцева Н.В.,

к.е.н., доцент

Харківського національного педагогічного університету

імені Г.С. Сковороди,

м. Харків

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ЯК ПРІОРИТЕТНИЙ НАПРЯМ МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

Розглядаються теоретичні та практичні питання формування стратегії інноваційної макроекономічної політики, аналізуються основні напрями інноваційної макроекономічної політики за досвідом різних країн світу. Розглядаються умови та труднощі в реалізації інноваційної

макроекономічної політики в Україні. Визначаються рейтингові позиції української національної економіки за глобальним індексом інновацій (GII) в світовій економіці. Запропоновані певні шляхи підвищення рівня інноваційності національної економіки та ефективності інноваційної політики України.

Ключові слова: стратегія інноваційної макроекономічної політики, інноваційний розвиток, глобальний індекс інновацій (The Global Innovation Index – GI), рейтинг інноваційності національної економіки за GI, державна інноваційна політика.

Постановка проблеми. Реалізація завдань підвищення добробуту населення, забезпечення сталого соціально-економічного розвитку, підвищення конкурентоспроможності національної економіки України в умовах глобалізаційних викликів неможливі без невідкладного здійснення стратегії інноваційного розвитку в макроекономічній політиці держави. Відомо, що найвищі успіхи в соціально-економічному розвитку та передові місця в рейтингах конкурентоспроможності на світових ринках економічно розвинені країни демонструють саме на підставі успішної реалізації інноваційних чинників [7].

Україна ж, попри проголошену інноваційну орієнтацію розвитку національної економіки, недостатньо використовує регулятивні можливості макроекономічної політики, в наслідок чого не тільки не відбувається нарощення, але й використання існуючого інноваційного потенціалу здійснюється неефективно [2, с. 165].

Разом з тим, наближення можливостей реалізації євроекономічної інтеграції значною мірою залежать від підвищення рівня конкурентоспроможності українських товарів та послуг, і відповідно від підвищення рівня інноваційності національної економіки України.

Аналіз актуальних досліджень. Розробка та дослідження теоретичних питань інноваційного розвитку, умов та чинників його забезпечення, проблем формування і практичної реалізації економічної політики держави, націленої на інноваційний шлях розвитку національної економіки, представлені в наукових працях, авторами яких є закордонні та вітчизняні вчені: П. Агійон, Д. Белл, Дж. Гелбрейт, А. Гальчинський, А. Геєць, Р. Лукас, П. Самуельсон, Р. Солоу, Е. Тоффлер, Я. Тімберген, Й. Шумпетер, А. Савченко, Л. Шаульська, А. Чухно, Л. Федулова, І. Шовкун та багато інших.

Існуючі розробки виступають основою для подальших пошуків напрямів і засобів активізації інноваційної діяльності, удосконалення макроекономічної політики для забезпечення економічного зростання та технологічного оновлення національної економіки України.

Мета даної статті полягає в дослідженні стратегії інноваційного розвитку в макроекономічній політиці, створення умов для її реалізації та активізації інноваційної діяльності з метою підвищення конкурентоспроможності національної економіки України.

Виклад основного матеріалу. Відновлення економічного зростання після останньої світової кризи в постіндустріальних країнах здійснювалось на підставі використання неоіндустріальних стратегій, активізації макроекономічної політики, яка сприяє розвитку інноваційних процесів та високотехнологічних галузей для підвищення конкурентоспроможності національних економік.

Інноваційна стратегія макроекономічної політики спрямована на створення середовища та умов для розвитку науково-технічного потенціалу національної економіки, його оптимального використання для створення інновацій через наступні види регулятивної діяльності держави: державну підтримку фундаментальних і пошукових досліджень; використання різноманітних форм та джерел фінансування і непрямого стимулювання наукових досліджень; максимальне стимулювання інноваційного бізнесу.

В залежності від обраної моделі інноваційного розвитку та стратегії інноваційної макроекономічної політики країни світу доцільно умовно розділяють на три основні групи:

1. Країни, орієнтовані на лідерство в науці, реалізацію великомасштабних цільових проєктів, що охоплюють всі стадії інноваційного циклу, як правило, зі значною часткою науково-інноваційного потенціалу у військовій сфері (США, Великобританія, Франція).

2. Країни, орієнтовані на створення сприятливого інноваційного середовища, оптимізацію і диверсифікацію національної економіки (Німеччина, Швеція, Швейцарія).

3. Країни, що стимулюють нововведення шляхом розвитку інноваційної інфраструктури, забезпечення сприйнятливості до досягнень світового науково-технічного прогресу, координації дій різних секторів в галузі науки і технологій (Японія, Південна Корея) [4].

Як свідчить світова практика, стратегії інноваційного розвитку розрізняються за критерієм рівня і форм підтримки інноваційної діяльності:

- державні стратегії активного втручання;
- стратегії децентралізованого регулювання;
- змішані стратегії.

Здійснюючи стратегію активного втручання, держава дотримується того, що інноваційна діяльність є головною складовою економічного зростання, і реалізує вибір пріоритетів науково-технічного розвитку, організацію та фінансування важливих програм і проєктів. За такою стратегією здійснюється інноваційна політика у Франції, Японії, Нідерландах тощо.

В стратегії децентралізованого регулювання інноваційної діяльності, держава здійснює стимулювання інноваційної діяльності та боротьбу з бюрократизацією і зайвою регламентацією даної діяльності. Така стратегія використовується в США, Великобританії та в ряді інших

країн.

Змішана стратегія інноваційної макроекономічної політики має поєднання попередніх двох стратегій і, як правило, використовується в країнах з великим державним сектором, прикладом якої може бути інноваційна стратегія у Швеції.

Реалізація стратегії інноваційного розвитку здійснюється державою через виконання певних завдань або напрямків інноваційної політики [4]. Основними напрямками інноваційної політики з урахуванням її особливостей та моделей, за досвідом різних країн, є наступні:

1. Оптимізація структури національної інноваційної системи (оптимізація державної системи управління і планування у сфері інновацій – Японія, Норвегія, Індія, Чилі; оптимізація державного фінансування науки та інноваційної сфери – США, Франція, Великобританія, Данія, Норвегія, Швеція, Тайвань, Австралія; розвиток фундаментальних досліджень – Великобританія, Швеція, Словенія);

2. Стимулювання кооперації бізнесу та науки (університетів) всередині країни (стимулювання симетричного зближення університетів і корпорацій – США, Фінляндія, Німеччина; великі державні вкладення в науку та інноваційну сферу та залучення національного приватного капіталу – Ізраїль, Фінляндія; стимулювання інноваційної активності приватного сектора із залученням іноземних капіталів в інноваційну сферу – Великобританія, Ірландія, Китай, Корея, Малайзія, Індія, Ізраїль, Росія; стимулювання інноваційної та ініціативи наукового сектору – Німеччина, Японія, Нова Зеландія, Данія);

3. Інтеграція в міжнародні інноваційні мережі (комплексна інтеграція – Фінляндія, Ізраїль, Нідерланди, Китай, Росія; технологічна спеціалізація – Корея, Малайзія, Сінгапур, Тайвань, Індія);

4. Налагодження внутрішніх інноваційних мереж (створення особливих умов для утворення зв'язків в інноваційній сфері – США, Норвегія, Ірландія, Росія; стимулювання ініціативи національних регіонів – Франція, Німеччина, Фінляндія);

5. Формування національної інноваційної системи (реструктуризація держсектора науки – Болгарія, Польща, Росія, Литва, Естонія; Україна; ініціювання інтеграції науки і освіти – Латвія, Естонія, Росія, Чехія, Україна; залучення малого та середнього бізнесу в інноваційну сферу – США, Фінляндія, Румунія, Чехія, Словаччина, Латвія, Естонія, Туреччина, Чилі; визначення пріоритетних експортних напрямків в галузі високих технологій – Чехія, Румунія, Чилі, Туреччина).

В Україні за період її незалежності приділялась значна увага розробці теоретико-правових основ та формуванню інноваційної політики держави, чому сприяли прийняття Закону України «Про інноваційну діяльність» (2002 р.), «Стратегії інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів» (2009 р.), Програми розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності в Україні (2011 р.) тощо, але практична реалізація інноваційної політики ніяк не відповідає

поставленим завданням.

Так, реалізація Стратегії інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки націлена на підвищення впливу інновацій на економічне зростання в Україні в 1,5-2 рази, збільшення частки технологічно вищих виробництв до 35-40%, зростання частки наукоємної продукції в економіці – до 25-30%, збільшення частки підприємств, що впроваджують інновації, – в 3-3,5 рази [5].

Забезпеченню сталого розвитку економіки та підвищенню рівня добробуту населення повинно сприяти переміщення України за індексом інноваційності як комплексним індикатором інноваційного розвитку, що визначається за Європейським інноваційним табло, з групи «країни, які наздоганяють» до групи країн «помірні інноватори», а за кращих умов – до групи країн «послідовників».

Однак інструментарій макроекономічної політики, який використовується в країні за останні роки, не тільки з причин військових подій на сході країни, а перш за все в зв'язку із загальною неефективністю макроекономічного регулювання, не сприяє оновленню структури виробництва та здійсненню інноваційного розвитку української економіки.

Досягненню успіхів в реалізації стратегії інноваційного розвитку національних економік різних країн світу, як свідчать багаточисельні публікації, сприяє перш за все зростання загального обсягу і частки витрат на виконання наукових і науково-технічних робіт в структурі ВВП.

Особливу позицію в даному напрямку займають США, виділяючи із різних джерел такий обсяг коштів, що перевищує видатки інших розвинутих країн світу. Передові місця за показниками інноваційності займають країни ЄС та країни Східної Азії. Наприклад, частка видатків в Японії на науково-інноваційну діяльність перевищує 3% ВВП і продовжує зростати. Країни ЄС висувають у своїх стратегіях намагання до 2020 р. досягти обсяг витрат на науково-інноваційну діяльність до 3% ВВП, а Китай – до 2050 р. ставить завдання перетворитися в світового лідера науки і технології [2, с. 161].

На багато скромніші обсяги витрат на науково-інноваційну діяльність мають постсоціалістичні країни. Наприклад, в 2014 р. вони склали у відсотках від ВВП: в Чехії – 1,88 %, в Угорщині – 1,3%, в Росії – 1,12%. В той же час показник наукоємності ВВП української економіки складав лише 0,77%, маючи негативну динаміку за останні десять років. Як відомо, за оцінками Світового банку, критичний рівень наукоємності, що відповідає потребам розвитку сучасної індустріальної економіки складає 0,9% від ВВП, отже в Україні він нижчий за критичний рівень [3, с. 85–86].

За комплексним індикатором рівня інноваційності національної економіки – індексом інноваційного розвитку (*The Global Innovation Index – GII*) Україна в 2014 р. зайняла 63 місце із 143 країн світу (ГІІ

дорівнював 36.3.) [5, с. 272]. Разом з тим, даний рівень інноваційності України в 1,5 – 1,8 рази нижчий, ніж в країнах – лідерах інноваційного розвитку, що й обумовлює її достатньо низький рейтинг серед країн світу за цим показником.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Проведений аналіз теоретичних основ та практики формування стратегії інноваційного розвитку в макроекономічній політиці України показав, що визначені стратегічні завдання на довгострокову і короткострокову перспективу щодо інноваційного розвитку та забезпечення зростання рівня інноваційності ще не набули пріоритетного значення і практично не виконуються. Це негативно впливає на процеси економічного зростання, використання науково-технічного і людського потенціалу, підвищення конкурентоспроможності економіки та рівня життя населення країни.

Для практичної реалізації стратегії інноваційного розвитку національної економіки України необхідно забезпечити ефективну діяльність по створенню національної інноваційної системи, яка пов'яже в один ланцюжок всі складові інноваційного процесу: фундаментальні дослідження, прикладні дослідження, конструювання, ринкове планування, дослідне виробництво, ринкове випробування, комерційне виробництво. Слід збільшувати загальний обсяг асигнувань на науково-дослідні та науково-технічні розробки, орієнтуючись на світові тенденції. Важливо створювати умови для стимулювання бізнесу щодо інноваційної діяльності та фінансування науково-технічних інноваційних проектів. Це буде сприяти більш ефективному використанню і подальшому розвитку інноваційного потенціалу країни та підвищенню дієвості інноваційної макроекономічної політики.

Список використаних джерел

1. Наукова та інноваційна діяльність в Україні: стат. зб. / Держ. служба статистики України. – К., 2014. – 314 с.
2. Радченко Л.П. Науково-інноваційні чинники розвитку національної економіки в умовах глобалізаційних викликів // Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди «Економіка»: Зб. наук. пр. / За заг. редакцією акад. НАПН І.Ф.Прокопенка. – Харків: ХНПУ, 2015. – Вип. 15. – 232 с. – (С. 159-168).
3. Шовкун І.А. Фінансове забезпечення інноваційної діяльності в контексті неоіндустріалізації економіки України // Фінанси України. – 2014.- № 12.– С.83 – 95.
4. Інноваційна стратегія та основні напрями інноваційної політики держави. – [Електронний ресурс].– Режим доступу: http://stud.com.ua/52437/investuvannya/innovatsiyna_strategiya_osnovni_napryami_innovatsiynoyi_politiki_derzhavi
5. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в

- умовах глобалізаційних викликів / Авт. та упор. Г.О.Андрощук, І.Б.Жиляєв, Б.Г.Чижевський, М.М.Шевченко. – К.: Парламентське вид-во, 2009.- 632 с.- [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://www.kno.rada.gov.ua/komosviti/.../document?id>.
6. The Global Innovation Index 2014. Report. The Human Factor in Innovation.- 2014.- 428 p. – [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://www.globalinnovationindex.org/content.aspx?page=gii-full-report-2014>
7. The Global Competitiveness Report 2013–2014. World Economic Forum. Geneva, Switzerland 2013. – 569 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.weforum.org>

Summary. *The theoretical and practical issues of formation the innovative strategy of macroeconomic policies, analyzes the main macroeconomic policy of innovation from experience around the world. The conditions and difficulties in implementing innovative macroeconomic policy in Ukraine. Identify rating positions Ukrainian national economy for the global innovation index (GII) in the global economy. The proposed some innovative ways to increase the level of the national economy and effectiveness of innovation policy in Ukraine.*

Key words: *innovative development, strategy of innovative macroeconomic policy, global innovation index (The Global Innovation Index – GII), innovative national economy rating for the GII, state innovation policy.*

УДК 330.341.1(477)

Саломатіна Л.М.,

д.е.н., професор

Інституту економіки промисловості НАН України,

Шкригун В.Л.,

к.е.н.

Інституту економіки промисловості НАН України,

м. Київ

ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА УКРАЇНИ

В статті проаналізовано сучасний стан інноваційного середовища в 25 регіонах України, визначено найбільш інноваційні з них, а також галузі промисловості, перспективні для інноваційного розвитку. Проаналізовано регіональні відмінності розвитку інноваційного середовища, розроблені рекомендації щодо формування та розвитку інноваційного середовища регіонів, включаючи політичну, економічну, соціальну та інституційну систему регіонів.

Ключові слова: *інноваційне середовище, інноваційний потенціал регіонів, інноваційна діяльність підприємства.*